

PRZEGLĄD LEKARSKI

Organ urzędowy Towarzystwa lekarskiego krakowskiego i Towarzystwa lekarzy galicyjskich, organ Związku polskiego lekarzy i przyrodników w Petersburgu, Towarzystw lekarskich polskich w Kijowie i Chicago, oraz

CZASOPISMO LEKARSKIE

Organ Towarzystw lekarskich prowincjonalnych Królestwa Polskiego.

Redaktor główny: Prof. Dr Stanisław Ciechanowski.

Z oddziału chorób wewnętrznych (I. B.) krajowego szpitala
Św. Łazarza w Krakowie.

Powikłanie duru brzuszno z odmą powietrzną podskórną

opisał

Prym. Dr Antoni Krokiewicz.

Odma powietrzna podskórna (emphysema subcutaneum) może wystąpić w przebiegu różnych spraw chorobowych. Najczęściej powstaje ona przez wniknięcie powietrza 1) od zewnątrz do ustroju, t. j. przez aspirację (Aspirations-Emphysem) lub 2) przez przedostanie się powietrza z narządów powietrznych, znajdujących się na szyi, w klatce piersiowej i w jamie brzusznej; rzadziej 3) wskutek nagromadzenia się gazów z tkanek, dotkniętych zgorzela. Powstawanie odmy przez aspirację powietrza zewnętrznego do ustroju wydarza się zazwyczaj przy powikłanych złamaniach kości lub przy ranach w pasze, skoro przez nieodpowiednie rękoczyny przy poruszaniu odłamka kostnego nakształt dźwigni lub przez ruchy mięśni ramieniowych i długich klatki piersiowej wpędza się powietrze do rany, a temsamem i do sąsiedniej tkanki podskórnej. Podobnie przy nieogłdnym cewnikowaniu i przedmuchiowaniu trąbki Eustachego w razie nadwężenia sąsiedniej błony śluzowej można wywołać odmę powietrzną, niekiedy bardzo rozległą, na szyi i tułowiu. Nawet i działania ssące warg, przez dłuższy czas trwające, lub nagłe silne wydechy przy zamkniętych ustach, w przypadkach zranienia warg lub błony śluzowej jamy ust, mogą wytworzyć odmę podskórną powietrzną, jak to np. spostrzegano na szyi po wyrwaniu zęba.

W przypadkach, w których odma powietrzna podskórna powstaje wskutek przedostania się powietrza lub gazów z narządów oddechowych a względnie powietrznych, napotykamy podskórne pęknięcie ściany krtani, lub pęknięcie tchawicy, złamanie podskórne żeber i zranienie miąższu płucnego przez odłamek żebra, rany postrzałowe w miąższu płucnym, a często nawet brak zmian urazowych zewnętrznych i tylko mechaniczne pęknięcie pęcherzyków płucnych wskutek silnego kaszlu, jak to się zdarza u rodzających lub chorych na dławiec, błonicę i krztusiec. Rzadko względnie przyczyna odmy powietrznej leży w nieprawi-

dłościach przewodu pokarmowego, jak np. w przedarcie ściany gardzieli, pęknięciu podskórnem ściany żołądka lub odcinka jelita, np. odbytnicy.

W piśmiennictwie, odnoszącem się do tego przedmiotu, uwzględniony jest jeszcze czwarty rodzaj powstawania odmy powietrznej podskórnej w następstwie pourazowych rozległych wybroczyn podskórnych wskutek wytwarzającego się naówczas CO₂ (t. zw. spontanes traumatiche Emphysem). Mianowicie Fischer (Über das traumatische Emphysem. Sammlung klinischer Vorträge p. 68) wspomina o odmie podskórnej, spowodowanej przez CO₂, która się wytworzyła w rozległym ognisku wybroczynowem wskutek zadziałania kwasu mlecznego, przedostającego się z poszarpanych mięśni, na skrzepy krwi.

W czerwcu r. b. miałem sposobność spostrzegania klinicznego na moim oddziale bardzo rozległej odmy powietrznej podskórnej w przebiegu duru brzuszno, a skoro wogóle ten przypadek chorobowy przedstawiał niezwykle przebieg kliniczny, pozwałam sobie podać go do szerszej wiadomości.

W. G., lat 28 liczący, rolnik z S. (pow. Kraków) został przyjęty do szpitala w dniu 22. VI. b. r. w stanie znacznego odurzenia. Według wywiadów, zaczerpniętych od rodziny, choroba rozpoczęła się przed 10 dniami dreszczami i silnym bólem głowy, kłuciem w bokach, uporczywym kaszlem, przyczem chory miał odpluwać płwocinę ropną. Badanie chorego w dniu 23. VI. wykazało:

Budowa ciała dobra; odżywienie mierne. Skóra na twarzy zaczerwieniona, pałająca. W tkance podskórnej na szyi, całej klatce piersiowej, górnej części brzucha i kończynach górnych rozległa odma powietrzna, zwłaszcza na całej klatce piersiowej nasilenie jej największe. Badanie narządów wewnętrznych klatki piersiowej niemożliwe, gdyż przy wszelkim dotyku występują wszędzie na klatce piersiowej liczne trzeszczenia, które przygłuszają w zupełności szmery oddechowe i tony serca. Ciepłota ciała 40.4° C. Kościec prawidłowy.

Klatka piersiowa wdechowo ustawiona. Granica dolna płuc nie da się dokładnie oznaczyć; toż samo i wymiary serca. Liczba oddechów 48 na minutę. Tętno 80, regularne, drobne, miękkie.

Brzuch miernie wzdęty. Na skórze brzucha w okolicy pępka dwa guzki różowawe. Język suchy, blado czerwony. Okolica kiszki ślepej tkliwa; tamże kruczenie. Stolec zaparty. Wątroba i śledziona bolesne; z powodu odmy podskórnej wymiary ich nie dadzą się dokładnie oznaczyć. Mocz bezwiedny. Badanie moczu, wypuszczonego cewnikiem, dokonane w Zakładzie chemii lekarskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, wykazuje: Barwa winowo-żółta, mocz przezroczysty; c. g. 1.022; oddziaływanie kwaśne; osad

skąpy. Urochrom, indykan prawidłowe. Mocznik, kwas moczowy prawidłowy, chlorki zmniejszone; fosforany ziem alkalicznych i potasowców zwiększone. Białka 0'6%. Odczyn dwuazowy Ehrlicha dodatni. W osadzie pojedyncze leukocyty i bardzo skąpe wałeczki szkliste, obok wałeczków pokrytych leukocytami.

Chory podniecony i odurzony; doznaje częstych napadów uporczywego suchego kaszlu.

24. VI. Ciepłota ciała rano 40° C.; wieczorem 40'4° C. Tętno drobne, 120. Silny krwotok nosowy; zresztą stan takisam.

25. VI. Ciepłota ranna 38'7° C.; wieczorem 39'1° C. Tętno bardzo słabe, ledwie wyczuwalne. Silny kaszel, duszność. Trzy stolce o wejrzeniu grochowiarki. Oddawanie moczu wraz ze stolcem. Odma podskórna na klatce piersiowej w tem samym nasileniu. Chory niespokojny, rzuca się, krzyczy, ucieka z łóżka, tak, iż dla wszelkiego bezpieczeństwa został umieszczony w łóżku siatkowym. Odczyn Fickera dodatni przy rozcięczeniu $\frac{1}{100}$. Choremu podano wewnątrznie salol z kofeiną i zastosowano okłady lodowe na głowę i okolice ślepej kiszki, a na klatkę piersiową suche bańki z powodu znacznej duszności.

26. VI. Ciepłota rano 38'1° C., a wieczorem 38'8° C. Silny krwotok nosowy nad ranem, który ustał dopiero po zatamponowaniu jamy nosowej. Objawy odmy podskórnej ustępują. Chory nieprzytomny, bardzo osłabiony, oddaje mocz i kał bezwiednie; tętno prawie niewyczuwalne; duszność nieco mniejsza.

Wśród ogólnego znacznego zapadu następuje zejście śmiertelne o godz. 10. wieczorem.

Rozpoznanie kliniczne opiewało: Typhus abdominalis. Emphysema subcutaneum insigne colli, thoracis, superioris partis abdominis et extremitatum sup. Nephritis acuta. Epistaxis.

Ogłędziny posmiertne, dokonane w c. k. Zakładzie anatomii patologicznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, wykazały:

Typhus abdominalis in stadio incipientis ulcerationis. Hyperplasia typhosa gl. mesaraicarum. Tumor lienis acutus permagnus. Pneumonia lobularis in suppurationem tendens utriusque pulmonis praecipue ad lobos inferiores. Emphysema pulmonum majoris gradus. Bronchitis catarrhalis diff. Degeneratio adiposa hepatis et renum.

Objawów odmy podskórnej na stole sekcyjnym nie stwierdzono.

Jak widzimy, przypadek powyższy przedstawiał za życia dość poważne trudności rozpoznawcze. Na pierwszy rzut oka odnosiło się wrażenie, iż sprawa chorobowa usadowiła się w narządzie oddechowym. Przemawiała za tem rozległa odma podskórna, głównie do klatki piersiowej i górnej części tułowia ograniczona, klucie w bokach, kaszel, znaczna duszność (48 oddechów na minutę), silna gorączka. Wobec braku płwociny nie można było rozstrzygnąć, czy należy przypuścić tło gruźlicze, czy też sprawę ropniczą, a względnie rozsianą zgorzelinową w mięszu płucnym, wśród którego przyszło do pęknięcia powierzchniowych pęcherzyków płucnych i dostania się powietrza w tkankę śródpiersia, a następnie w tkankę podskórną na szyi i górnej części tułowia. Przy bliższym jednak rozpatrzeniu się i uwzględnieniu całokształtu objawów klinicznych odstąpiliśmy odrazu od tego twierdzenia i rozpoznanie nasze skierowaliśmy ku durowi brzuszemu, jako głównej sprawie chorobowej, uważając odmę powietrzną podskórną za niezwykle powikłanie wtórordne. Za durem brzuszonym prócz ogólnego silnego odurzenia, właściwego zresztą ka-

zdej ciężkiej chorobie zakaźnej, przemawiały: bardzo znaczna i charakterystyczna suchość języka, wyraźne dwa guzki bladurówe na skórze w okolicy pępka, bolesność i kruczenie nad kiszką ślepa, bardzo znaczna bolesność w podżebrzu lewym, tudzież stolce o wejrzeniu grochowiarki. Rozpoznanie nasze zyskało za życia upewnienie, skoro odczyn Fickera wypadł dodatnio w rozcięczeniu $\frac{1}{100}$. Wobec tego przypuszczaliśmy, iż odma powietrzna podskórna spowodowana została najprawdopodobniej przerzutowemi ogniskami ropnemi w mięszu płucnym, które w następstwie wywołały przedarcie powierzchniowych pęcherzyków płucnych podopłucnych i dostanie się powietrza do jamy opłucnej, śródpiersia, a wreszcie i tkanki podskórnej górnej części tułowia. Ogłędziny posmiertne potwierdziły nasze rozpoznanie kliniczne w całej pełni co do istoty głównej sprawy chorobowej; nie wykazały już jednak obecności odmy powietrznej podskórnej, co jest zresztą dość częstym zjawiskiem, gdyż objawy odmy powietrznej na stole sekcyjnym bardzo prędko zwykły ustępować. Natomiast obraz anatomiczny wskazuje, iż z największem prawdopodobieństwem odma powietrzna podskórna za życia stanowiła powikłanie czysto mechaniczne w przebiegu duru brzuszego, podobnie, jak się to wydarza przy krztuściu po silnych napadach kaszlu, gdy na zwłokach można było stwierdzić rozległą rozedmę płuc i ogniska początkowe ropne w dolnych i tylnych częściach płuc, a brak jakichkolwiek obrażeń urazowych. To też wobec bardzo silnego i uporczywego kaszlu u naszego chorego łatwo daje się wytłómaczyć powstanie odmy powietrznej podskórnej w myśl teorii Lanecka i Traubego, — a mianowicie, że skutek silnego kaszlu nastąpiło pęknięcie pęcherzyków płucnych, przez co powietrze dostało się w przestwory tkanki łącznej międzypęcherzykowej (emphysema interstitiale) i utorowało sobie drogę następnie wzdłuż naczyń i drobnych oskrzeli do tkanki łącznej około grubych oskrzeli i do śródpiersia, a stąd do tkanki podskórnej w dołku obojczykowym (fossa jugularis) i górnej części tułowia. Zaznaczyć przytem wypada, iż zazwyczaj powietrze, które za życia dostaje się do przestworów tkanki łącznej międzypęcherzykowej, okazuje dążność do gromadzenia się w częściach podopłucnych mięszu płucnego i unosi opłucną w postaci perełkowatych pęcherzyków (emphysema subpleurale), — a o wiele rzadziej rozpościera się wzdłuż tkanki łącznej naokoło naczyń i oskrzeli, torując sobie drogę do wnęki, a tem samem następnie do jamy śródpiersia i tkanki podskórnej około dołka obojczykowego i tułowia, jak to nastąpiło w naszym przypadku.

82 Zjazd niemieckich przyrodników i lekarzy

(Krolewicz od 18—24 września 1910 r.).

Sekcja chirurgiczna.

streścił Dr Adolf Klęsk.

(Dokończenie).

13) Haberer, (Wiedeń). Przeszczepienie kości piszczelowej w miejsce wyciętej ramieniowej. Kostkę wewnętrzną umieszczono w stawie ramieniowym. Wynik czynnościowy po 6 miesiącach wcale dobry.

14) Stieda, (Halle). **Przyczynę do plastyki kości.** Kazuistyka.

15) Braun, (Göttingen). **Groźne dla życia krwotoki przy zranieniu przedniej ściany brzusznej i ich leczenie.** Opis krwotoków z powłok brzusznych. Przy nakłuciach należy zawsze trzymać się linii środkowej brzucha.

16) Hoffmann, (Greifswald). **Przyczyny napięcia powłok brzusznych.** Napięcie powłok jest odruchem, pochodzącym z nerwów międzyżebrowych i łądźwiowo-krzyżowych, lub z podrażnienia otrzewnej ściennej. Przy zdrowej otrzewnej powstać może napięcie przy zapaleniu płuc lub opłucnej i przy poprzecznym uszkodzeniu rdzenia na wysokości górnego i średniego odcinka piersiowego.

17) Fritsch, (Wrocław). **Doświadczalne badania nad jednostronnym zatrzymaniem oddechu przeponowego i wycinaniem nerwów błędnych.**

18) Eiselsberg. **Przyczynę do kazuistyki wrzodu trawiennego.** E. przytacza własne przypadki wrzodu jelita czczego, powstałe w następstwie gastroenterostomii tylnej z powodu wrzodów, lub niezłżliwych zwężeń odźwiernika.

19) Noetzel, (Völklingen). **W sprawie wydzielania bakterii w moczu i żółci.** Wydzielanie to uważa N. za objaw patologiczny nawet mimo obecności drobnoustrojów we krwi.

20) Völcker, (Heidelberg). **Sączkowanie przewodu wątrobowego przez dwunastnicę na zewnątrz.** V. sączkuje przewód do dwunastnicy, a stąd wyprowadza sączek nowym otworem na zewnątrz, założywszy przy nim kanał Witzla.

21) Lāwen, (Lipsk). **Znieczulenie krzyżowe.** L. wstrzykuje 20 cm³ 2% nowokainy z dodatkiem sody choremu siedzącemu. Znieczulenie obejmuje kroczę, odbył, narządy płciowe i moczowe (z wyjątkiem jąder) i nadaje się znakomicie do operacji krwawnic, przetok i ropni koło odbytu i t. p., jakoteż do operacji na zewnętrznych częściach rodnych kobiecych i prąciu. Powikłań nie było żadnych.

22) Frangenheim, (Królewiec). **Trwałe wyniki po plastyce kości u zwierząt.** Po przeszczepieniu kawałków kości z okostną, wytwarza się na nowym miejscu z przeszczepionej okostnej dalej tkanka kostna. Żywa kość, przeszczepiona w inne miejsce, zostaje wkrótce obrośnięta tkanką kostną podstawy macierzystej. Natomiast martwa kość nie ulega nigdy całkowitemu wgojeniu, lecz tylko zastąpieniu tkanką macierzystą.

23) Na posiedzeniu wspólnym z sekcją medycyny wewnętrznej omawiano badanie narządów wewnętrznych i ich ruchów zapomocą promieni Röntgena, gruźlicę nerek (Kümmell) i korzystne wyniki operacyjne w tych przypadkach, stosunek krążenia krwi do spraw gruźliczych (Meinertz) i chirurgię mózdzku (Tilman).

Wiadomości zawodowe i ogólnolekarskie.

Medycyna społeczna. Epidemiologia. Statystyka.

Choroby zakaźne w Krakowie. Od 18. XII. do 24. XII. 1910 zgłoszono przypadków: błonicy 9 + 4 (w tem obcych 2 + 1),

krztuśca 11 + 1, ospy wietrznej 1, płonicy 8 + 2 (2 + 1), odry 53 + 1 (4 + 1), duru brzuszego 2, róży 1, tężca 1 (1).

Dr Janiszewski.

Wiadomości bieżące.

Kraków. »Przeгляд pedyatryczny«, wydawany od lat dwu w Krakowie, będzie, jak donosi »Gazeta lekarska« (Nr 52), w roku przyszłym wychodzić łącznie z »Gazetą lekarską«, zachowując swoją autonomię, a przez swoich redaktorów, którzy są zarazem współwłaścicielami »Gazety« (Dr L. Anders i J. Brudziński) będąc w stałym zetknięciu z »Gazetą lekarską«, uzupełniając ją niejako przez podawanie czytelnikom doborowego materiału pedyatrycznego. Prenumeratorzy »Gazety lekarskiej« mogą otrzymywać »Przeгляд pedyatryczny« za połowę ceny, podobnie, jak prenumeratorzy »Przeglądu lekarskiego«.

— C. k. krajowy referent sanitarny Dr Józef Merunowicz, posiadający tytuł i charakter Radcy dworu, został Najwyższem postanowieniem z 30. paźdź. 1910 mianowany Radcą dworu ad personam.

— Dyplom doktorski uzyskał p. Ignacy Pietrzycki, rodem z Wadowic.

Warszawa. Prace I. Zjazdu neurologów, psychiatrów i psychologów polskich ukazały się z druku w postaci ogromnego tomu (1003 + XV stron), zredagowanego przez komitet, który tworzyli Dr Ciagliński, Gajkiewicz (przewodniczący), Męczkowski, Radziwiłowicz, Rotstadt, Wizel i Biszofswerder.

— Komitet badania i zwalczania raka, działający przy warszawskim Towarzystwie higienicznym, ogłasza konkurs na oryginalną pracę naukową z dziedziny badania raka, mianowicie na »Przyczynę do wczesnego rozpoznawania raka na zasadzie własnych badań«, z nagrodą 300 rbs., terminem do 1 lipca 1912. Przedmiotem pracy konkursowej mogą być: badania kliniczne, mikroskopowe, chemiczne lub biologiczne. Sąd konkursowy składają: Drowie J. Jaworski, Fr. Kijewski, M. Rejchman, S. Serkowski, J. Steinhaus i Prof. E. Przewoski. Prace konkursowe nadsyłać należy z zachowaniem zwykłych form do Komitetu badania i zwalczania raka (Warszawa, Towarzystwo higieniczne, Krakowskie Przedmieście 66).

Z różnych stron. Budowa schroniska lekarskiego w Marienbadzie (Ärztlicher Erholungsheim), rozpoczęta w r. b., została doprowadzona pod dach i będzie ukończona z wiosną roku przyszłego.

— Kursa lekarskie, odbyte w Grudniu na Wszechnicy lwowskiej powiodły się bardzo dobrze. Przy zakończeniu kursów złożyło 15 uczestników kwotę 125 kor. na budowę domu Lwowskiego Towarzystwa lekarskiego.

— Jeden z największych tygodników lekarskich świata. »Münchener medizinische Wochenschrift« kończy w r. b. 25 lat istnienia pod tym tytułem (dawniej miał tytuł »Ärztl. Intelligenzblatt«; wogóle wychodzi lat 57). Jestto jedyne pismo lekarskie niemieckie, nie będące przedsiębiorstwem księgarskim, lecz — na podobieństwo naszych czasopism — wydawnictwem grona lekarzy, które z czystych dochodów ofiarowało dotąd na cele filantropijne (fundusze wdów po lekarzach i t. p.) i naukowe 147.000 marek.

— Hamburskie Towarzystwo ginekologiczne postanowiło wydać nie tylko do lekarzy i położnych, ale i do szerszej publiczności odezwę, pouczającą o objawach raka macicy i zachęcającą kobiety do częstego badania przez lekarzy w razie podejrzanych objawów. Nie brakło jednak głosów protestu; niektórzy twierdzili nawet, że odezwa taka odstraszy publiczność od operacji.

X.

HELUAN, EGIPCI

SANATORYUM Dra GLANZA „JISN“

Fizykalno-dyetyczny zakład leczniczy dla dorosłych i dzieci, chorych na nerki, gościć, skazę moczanową, dusznicę i cukrzycę. Osobny oddział w przybocznym budynku „Villa Lybia“ na choroby płucne, kości (próchnienie) i skórne. Telegramy: Sanajisn Heluan

PIERWSZORZĘDNA STACJA KLIMATYCZNA (KLIMAT PUSTYNNY, ŹRÓDŁA SIARCZANE NA PUSTYNI ARABSKIEJ KOŁO KAIRU) SEZON OD PAŹDZIERNIKA DO CZERWCA. — NA ŻADANIE WYSYLA SIĘ PROSPEKTY.

Mianowani: w służbie rządowej w Galicyi Dr Wurst i Fielwicz krajowymi inspektorami sanitarn.; Dr Skibicki, Obtułowicz, Dębowski, Bielański, Pietrzycki i Czyżewicz posunięci do VII kl. rangi; starszymi lekarzami powiatowymi mianowani Dr Ciepłowski, Miecz. Kramarzyński, Sobolewski, Głowiński, Witkowski, Kownacki, Lówy, Lebedowicz, Sciborowski, J. Bednarski, Peters, Friedberg, Opieński, Momidłowski, Gawlikowski, Warzycki, Słazczek, Teodorowicz; Dr Mieczysław Kramarzyński inspekcjonującym lekarzem urzędowym;

asystentami-eksternami szpitali warszawskich Dr W. Kowalski, M. Denel, M. Konarzewska, T. Markowski, A. Fiszberg, asystentami-internymi Dr A. Ambrozewicz i Lichtensztajn, lekarzem ambulatorium Dr Kronkowski.

profesorem neurologii w Salpetrière (jako następca Raymondona) Dr Déjerine.

Zmarli. Neurolog Prof. Binswanger w Kreuzlingen, psychiatra Prof. Fritsch w Wiedniu, chirurg Prof. Alexander w Nowym Yorku.

Redakcyja otrzymała: Bednarski: 1) Kilka słów o oddziale ocznym przy szpitalu dla dzieci im. św. Zofii we Lwowie i sprawozdanie z tegoż oddziału za r. 1908 i 1909. »Postęp okulistyczny 1910. 2) Przypadek ospicy krowiankowej powiek. 3) O przyczynach ślepoty u dzieci. 4) O zwiotczeniu tarczek powiekowych z następowem zwróceniem rzes ku oku. »Tyg. lek.« 1910. — Wł. Janowski: 1) O nerce ruchomej i wędrującej. 2) O tłumaczeniu krzywej przedsiolkowo-przełykowej w zestawieniu jej z krzywą elektrokardiograficzną. »Gaz. lek.« 1910.

Bibliografia.

Powszechny Kalendarz lekarski na rok 1911. Popularny naukowy poradnik leczniczy. opracował Dr A. Wątorok. Lwów. Wydawnictwo »Wzajemnej Pomocy«. Cena 1 kor. 80 h.

Wydany w formie książki »Powszechny Kalendarz lekarski« nie jest właściwie kalendarzem »lekarskim«, t. j. dla lekarzy przeznaczonym, ale popularnym poradnikiem leczniczym. Poradnik ten obejmuje wskazówki, dotyczące pielęgnowania niemowląt, dalej najpospolitszych chorób wieku dziecięcego, następnie rozdziały o chorobach płciowych, chorobach narządu krążenia, przewodu pokarmowego, nerek, układu nerwowego i t. d., o pierwszej pomocy w chorobach chirurgicznych, wreszcie o aptece domowej, o zdrojowiskach i prywatnych zakładach leczniczych krajowych. Prócz tego znajdują się w Kalendarzu zwykłe wiadomości informacyjne. O ile pożytecznym być może popularyzowanie wiadomości w zakresie anatomii, fizjologii i higieny, oraz pierwszej pomocy w nagłych wypadkach, o tyle jednak podawanie wskazówek »leczniczych« ma w książce, dla ogółu przeznaczonej, wartość wątpliwą. Pod tym względem w każdym razie byłyby znaczne zmiany w »Powszechnym Kalendarzu« pożądane. Z.

Redaktor odpowiedzialny:

Prof. Dr Stanisław Ciechanowski.

Posiedzenie Towarzystwa lekarskiego krakowskiego odbędzie się we środę d. 11. stycznia 1910 o godz. 6 wieczór w domu Towarzystwa (Radziwiłłowska 4). Na porządku dziennym: Sprawozdanie Zarządu z czynności w r. 1910.

Po posiedzeniu odbędzie się wieczera koleżeńską, na którą zechcą się koledzy zgłaszać do Zarządu Towarzystwa ile możliwości wcześniej.

Zapiski przemysłowo-lekarskie.

Nadesłane.

Mapa linii kolejowych, wydana przez firmę »G. Freytag i Berndt k. u. k. Hof-Kartographische Anstalt« (Wien VII. Schottenfeldgasse 62), obejmująca Austro-Węgry i kraje bałkańskie, podaje wszystkie linie kolejowe z oznaczeniem, czy są one jedno- czy dwutorowe, czy mają ruch pospieszny, dalej linie autobusów pocztowych, wszystkie stacje kolejowe i pocztowe z oznaczeniem odległości. Cena mapy na r. 1911 — 2'40 kor., (na płótnie 5 kor.).

Szczawa
Krondorfska
uznana za
najlepszą i naturalną

Najlepsze skutki w niezżytach żołądka i pęcherza, jakoteż dróg oddechowych. 205

Prospekty rozsyła na żądanie Brunnen-Unternehmung Krondorf bei Karlsbad lub też Generalna reprezentacyja dla Galicyi i Bukowiny, Krakow, Grodzka 48. Lwów, Sykstuska 31.

HUNYADI JÁNOS

GORZKA WODA NATURALNA

NAJLEPSZY ŚRODEK CZYSZCZĄCY

ZWRACAĆ UWAGĘ NA KAŻDEJ ETYKIETCE
FIRME ANDREAS SAXLEHNER

Syrup Valeriano-Bromatus, comp. „Jahr“

smaczny i lekkostrawny. 215 b

Najlepszy sposób podania soli bromowych, waleryanowych, fosforowych i wyciągu z orzechów Kola w postaci syropu.

Przykry smak waleryany w zupełności pokryty.

Wskazania: przy nerwowości, osłabieniu, neurastenii, histeryi, padaczkach, płasawicy, zamroczeniach epileptycznych.

Dawkowanie: Dorosłym 1—3 łyżeczki dziennie po jedzeniu z wodą lub mlekiem. — Dzieciom poniżej 10 lat pół dawki.

Cena: 1/4 flaszka Kor. 3'80. 1/2 flaszki Kor. 2.

Rp. Syrup Valeriano-Bromat. comp. „Jahr“ lag. orig

Wyrób i główny skład

w Aptece FORTUNATA GRALEWSKIEGO w Krakowie ul. Szczyńska l. 1.

Składy prawie we wszystkich aptekach.

Precyzyjne ZEGARKI-ZADARMO

Zegary, budziki, łańcuszki, pierścionki, i wszelkie wyroby jubilerskie poleca najtaniej

Emil Goldwasser w Krakowie ul. Grodzka

i opłacony, wysyła bogato ilustrowany katalog.

L. 25

Xeroform

supelnie nietrujący proszek do posypywania ran. 2 c

Niedrażniący, daje się wyjąłwiać, wysuszający, silny środek odwadniający, o wielkiej sile tworzącej naskórek. Zmniejsza tworzenie się wydzielu z rany i zmniejsza przez to niebezpieczeństwo zakażenia. Nadaje się szczególnie do opatrunku suchego Rządka zmiana opatrunku. Środek swoisty przy sączących wypryskach, wrzodzie gołeni, ranach z oparzenia.

Novargan

Z powodu braku działania drażniącego nawet silniejszych rozczynów nadaje się szczególnie do leczenia ostrego wiewióra

Próbki i piśmiennictwo bezpłatnie.

Chemische Fabrik von Heyden, Radebeul-Dresden

TRAN JODOWO ŻELAZISTY

zawiera równie jak Tran Lahussena w 100 gr. tranu 0.20 jodku żelaza. Przetwór ten leczniczy jest sporządzony na najlepszym tranie Meyera, przeto jest smaczny i nie psuje żołądka.

Tran jodowo-żelazisty Wiszniewskiego może być z dobrym skutkiem zalecanym w chorobach płuc, zolzach, niedokrewności i t. p.

Sposób użycia: Dzieciom daje się 1—2—3 razy dziennie po łyżeczce po jedzeniu. — Dorosłym 1—3 łyżek dziennie. 221

Cena flaszki 1 K. 20. hal. — Wyrób własny i skład główny w aptoce

K. WISZNIEWSKIEGO w Krakowie.

We Lwowie na składzie w aptoce PIOTRA MIKOLASCHA.

Serravallo

Wino chinowe z żelazem.

Przez powagi lekarskie polecane ozdrowieńcom i niedokrewnym. Z powodu swego dobrego smaku używane chętnie przez dzieci i kobiety

Wystawa hig. Wiedeń 1906: Nagroda państw. i dypl. hon. do medalu złotego. Odnaczone kilkakrotnie. — Przeszło 7000 orzeczeń lekarskich. Na żądanie przesyłamy PP. lekarzom literaturę i próbki.

J. Serravallo, c. i k. dostawca Dworu
Triest-Barcola. 43

Zakład dla epileptyków

w kąpielach BALF pod Ödenburgiem, dwie godziny od Wiednia, zezwolony reskryptem król. weg. ministerium dla spraw wewn. L. 56.445/1908 z dnia 17 VI. 1908, na 250 łóżek dla mężczyzn i kobiet.

Utrzymanie przy przyjęciu na klasę I K. 1600.— 140
" " " " " II " 1000.—

Prospektami i innymi wyjaśnieniami służy chętnie właściciel Dr STEFAN WOSINSKI w kąpielach Balf. Poczta, stacja kolejowa, telefon.

Kto raz posłyszyci Patefon, staje się gorącym jego zwolennikiem.

Niczem nie sprawicie większej uciechy tak sobie, jak i dzieciom, jak nabywając na PODAREK GWIAZDKOWY

Patefon który jedynie daje reprodukcję muzyki i głosu zupełnie czystą i silną. Gra bez igły, szafirem, nie niszczy płyt. Aparaty salonowe, koncertowe bez tuby. — Ceny już od K 25 wyżej.

Bogaty repertuar płyt. — Co miesiąc nowości. — CENNIKI DARMO I OPŁATNIE.

Najlepiej przekonać się o doskonałości patefonu, odwiedzając nasz magazyn bez zobowiązania do kupna. Zamawiający z prowincji mogą w razie niepodobania się zwrócić odwrotnie i fco. — Naprawy. — Przerabia się gramofony przez dodanie membrany Pathé. 225

Stefan Grudziński i Tadeusz Berger Kraków, ul. Szewska 10.
Telefon 305.

Fersan

(Jolles).

Środek odżywczy i wzmacniający zawierający żelazo i fosfor (Acidalbumina).

ŻELAZO! FOSFOR! zwiększa znacznie ilość hemoglobiny i czerwonych ciałek krwi, pobudza łaknienie, podnosi ciężar ciała i wzmacnia nerwy.

Proszek fersanowy.

Kołaczyki fersanowe.

Kołaczyki czekoladowo-jodowo-fersanowe dla dzieci

Kołaczyki jodowo-fersanowe dla dorosłych

(w kartonach oryginalnych po 50 sztuk).

(w kartonach oryginalnych po 50 i 100 sztuk).

D. S. 2 razy dziennie po 2—4 kołaczyki.

D. S. 2 razy dzien. po 3—6 kołacz. stosownie do wskazania.

Nowość!

41

Panom Lekarzom piśmiennictwo i próbki bezpłatnie. — Otrzymań można we wszystkich aptekach.

Pastyłki-bromowe-fersanowe
Fersan-Werk, Wien IX.

SYRUP HYPOPHOSPHIT comp. Dr. EGGER

zawiera w jednej łyżeczce żelaza 0-05, wapnia 0-10, potasu 0-06, sodu 0-06, chininy 0-005 i strychniny 0-00005, sole kwasu fosforowego i odpowiednio do farmakopei Unit. St.

S. Hypophosphit comp. Dr. Egger

jest dzielnym środkiem w przypadkach niedokrwistości, neurastenii, rozmaitych schorzeniach narządu nerwowego, w krzywicy, zółtach jest nieocenionem tonicum dla ozdrowieńców; bywa też podawany w pierwszorzędnym klinikach, jak w klinice Radey dworu prof. Kraft-Ebinga, prof. Felsereicha, prof. Fingera, prof. Mračka, prof. Jendrasika, prof. Rosthorna i t. d.

Cena: za jedną 500-gramową flaszkę 4 koron 80 hal.
za jedną 250-gramową flaszkę 2 korony 40 hal.

Główny skład: dla Galicji wschodniej w aptece Piotra Mikolascha we Lwowie — dla Galicji zachodniej w aptece Konstantego Wiszniewskiego w Krakowie.

220

Główny skład i wyrób

Apteka „Reichspalatin“
Budapeszt, VI, Weitzner Boulevard 17.

Perdynamin

nadzwyczaj smaczny, płynny przetwór hemoglobinowy, nieszkodliwy dla zębów, pobudzający apetyt, znakomicie wypróbowany przy

niedokrwistości i ogólnym osłabieniu.

Lecithin-Perdynamin

przetwór lecytynowo - hemoglobinowy o wypróbowanym działaniu przy **neurastenii** i innych chorobach nerwowych, przy podupadłym odżywieniu i krzywicy. 236

Guajacol-Perdynamin

przetwór gwałtowo-hemoglobinowy polecany przez lekarzy przy **schorzeniach** narządów oddechania, gruźlicy płuc, nieżyłce płuc, zapaleniu oskrzeli, krztusiu i skrofulozie.

Próbki i piśmiennictwo bezpłatnie.

Próbki Lecithin-Perdynamin tylko za obliczeniem kosztów przez najejaco wyrobu dla Austro-Węgier.

Mr. Camillo Raupenstrauch em. Apotheker
Wien I 4, Castellezgasse 25

Fabryka przetworów leczniczych Eugeniusza Matuli

w Radomyślu Wielkim poleca przetwory własne:

Kamphenol Prof. Dra Chlumskego. Znakomite Antisepticum: przy róży, flegmonach, ropniakach, czyrakach, przetokach gruźliczych i t. p. Cena flaszki Kor. 2.—.

Pilulae medic. Matula. Pilulae natr. arsenic. comp. Każda pigułka zawiera: Natr. arsenic. 0.0005 Ferr. protokol. 0.05. Chinin hydr.-Calc. glycerin. phosphor. Extr. Colae spis. aa 0.03. Extr. nucis vom 0.005. Pulvis rhei q. s. Pigułki te są obdukiwane cukrem. Cena za flakon o 100 pig. Kor. 4.—. Wydaje się jedynie na przepis lekarski.

Ferrophosphat (Syr. ferr. mangan hypophosphor. comp.)

w działalności identyczny z Syrr. Fellowa, Dra Eggera itp.

Nieoceniony jako tonicum w przypadkach niedokrwistości, w cierpieniach narządu nerwowego, krzywicy, neurastanii, itp. Zawiera: żelazo, mangan, wapień, potas, chininę, fosfor, strychninę, kwas i sole hypofosforowe rozpuszczone w syropie. Skład chemiczny podany na każdej flaszcze. Ferrophosphat MATULI wydaje się jedynie w aptekach na przepis lekarski. Cena za flakon Kor. 2.—. Sposób użycia: 2-3 razy dziennie łyżeczkę od kawy w 1/4 szklanki wody. Do nabycia we wszystkich aptekach.

Sapomenthol. (Maść Sapomentholowa).

208

Zawiera ciała lotne jak: olejki eteryczne, kamforę, amoniak, alkohol, mentol, itp. które przetrawiane na gorąco w maszynach parowych z mydłem, dają jednolitą masę, łatwo dokładnie wetrzeć się dająca. W użyciu przyjemny, o milej woni. Działa znakomicie w bólach reumatycznych różnych postaci, specjalnie w reumatyzmie mięśniowym, lumbago, ischias, nerwobólach itp. W działaniu szybki i często pewny nawet w wypadkach, gdy inne leki skutku nie wywierały. Skuteczność Sapomentholu stwierdzają liczne poświadczenia lekarskie, jakoteż badania, czynione na klinice wiedeńskiej na oddziale III. Sposób użycia: Odpowiednie części ciała naciera się silnie, poczem owija takowe watą lub flanelą. Do nabycia we wszystkich aptekach, po cenie za mały słoik Kor. 1-40, za duży Kor. 5.—. Tylko w oryginalnych słoikach. Dozwolony w cesarstwie rosyjskim przez zatwierdzenie Rady Lekarskiej i Ministerstwa spraw wewnętrznych w Petersburgu.

Preparata powyższe są do nabycia we wszystkich aptekach. — Skład główny w aptece WP. Konstantego Wiszniewskiego w Krakowie.

Uprasza się celem otrzymania wyrobu właściwego, przepisując używać zawsze formułki: oryginal Matula. Nazwy, marka, ochronna i opakowanie prawnie zastrzeżone. Broszury i próbki dla Panów Lekarzy gratis i franco przesyła Laboratorium i Fabryka przetworów farmaceutycznych EUGENIUSZA MATULI w Radomyślu Wielkim.